

Răstoind arhivele...

La a 125-a aniversare a Teatrului Național din București mi s-a părut util a produce unele scrisori, petiții, manuscrise, găsite într-o răsfuire — nu sistematică — a Dosarelor instituției, aflate la Arhivele Statului. Am ales, firește, câteva care au, măcar prin sugestie, oarecare relație cu modul nostru actual de a privi viața teatrală și de a investiga trecutul.

Nu știu dacă cererile lui I. L. Caragiale, adresate Direcțiunii în calitate de traducător, au mai fost publicate pînă acum. Întîlnirea cu foile acoperite de litere elegante și nete, într-un scris cursiv, limpede și decis mi-a produs, evident, o emoție particulară.

M-am rezumat doar la a doua jumătate a secolului XIX, și la un florilegiu sumar, din lipsă de spațiu. Dacă se va edita cîndva un corpus de documente al teatrului românesc, continuîndu-se și completîndu-se, într-o formulă exhaustivă, munca atît de însemnată a lui Ollănescu-Ascanio, Burada, Manoliu, Buteanu, Massoff și a altora, precum și a tuturor istoricilor noștri de azi, specialiștii vor avea multe și însemnate, uneori surprinzătoare, revelații (vezi, ca argument, incompletul, dar atît de interesant volum de Documente din arhive ieșene, editat în 1976 la „Minerva”).

Ordinea e cronologică.

VALENTIN SILVESTRU

No. 90 — 14 iunie 1870

Dleui Primar al Comunei București

Patronarea Instituțiunilor Naționale ale unui oraș au făcut onoarea și gloria Municipiului său.

Theatru Nostru Național, rămas și în anul acesta cu niște resurse neîndestulătoare spre a se susține, este amenințat a vedea elementele ce-l constituie, risipindu-se și ast-fel această Instituțiune va peri tocmai în momentul cînd ea începuse a se forma.

Comitetul dirigetor al Teatrului din București, prin organul Președintelui său, vine dar a vă ruga Dle Primar să binevoiți a prevedea în budgetul anului viitor o subvențiune, fie orict de modestă și pentru Teatru.

Comitetul speră, Dle Primar, că și Dvoastră sînteți convinși că, ca Instituțiune Națională, forță moralisatoare a maselor, ca Școală în fine, Teatru are dreptul la cele mai legitime simpatii ale comunei.

Consiliul Municipal al comunei Iași ne oferă în această privință un nobil exemplu: deși foarte limitat în resursele sale, el consacră anualmente o sumă de 3000 gal-

beni ca subvențiune pentru Theatru Național din acel oraș.

Comitetul, pătruns de speranța că veți îmbrățișa cu căldură această ocaziune de a veni în ajutorul școalei noastre Dramatice Naționale, vă trimite acest apel cu ferma încredere că va găsi un echo favorabil în sinul Consiliului ce presidați.

Primiți cu această ocaziune, Dle Primar, asigurarea sentimentelor mele de înaltă considerațiune.

★ ss) Indescrifabil

1871, Martie 7, Telegramă
Victor Hugo
Versailles

În acest moment se reia după 17 ani „Maria Tudor“ în românește. Sala arhiplină. Entuziasm general. Membrii Comitetului Teatru sînt fericiți de a prezenta cu această ocazie tributul omagiului lor marelui poet.

ss) Cantacuzino, Bresoianu, Stănescu.
Manu, Sion, Negri

Telegramă către Direcția Generală a Teatrelor.

Telegrama nr. 37 pentru Versailles rămâne deocamdată la noi în oficiu, pentru că corespondența pentru depeșele particulare n-a fost reluată încă cu întreg departamentul Scenei.

★

No. 78
1871 Mai 18

Dlui Ministru al Financelor.

În anul expirat 1870, Comitetul Teatrelor, având în vedere principiile conținute în jurnalul Consiliului de Miniștri N. 13633 din Iuliu 1867 și voind a așeza într-un mod precis atribuțiunile sale precum și regulele ce li vor servi de basă în administrațiunea Teatrelor, a elaborat un Regulament care s-a aprobat de Măria Sa Principele Domnitor prin Decretul No 1060 din 18 Iuliu acelaș an.

Acest Regulament, prin Art. 19 și 23 impune Direcțiunei sarcina d-a prevedea fonduri care să realizeze înființarea a două case de ajutoare, prevăzute la Art. 17 și 18 din acel Regulament, cea dintii să aibă de destinațiune mai specială de a veni în ajutorul artiștilor bolnavi sau căzuți în infirmitate etc. și cea de a doua, pentru facerea de costume și decoruri noi, precum și Comitetului obligațiunea d-a oferi publicului bucureștean în fiecare stagiune două piese noi puse pe scenă cu tot lucsul cerut de niște opere ce vor ieși oarecum din repertoriul ordinar al Teatrului Român. Aceste însărcinări face pozițiunea administrațiunii cu totul dificilă.

Pînă cînd Camera prevedea în budgetul Ministeriului Instr. Publice o subvenție pentru Teatru Național, toate dificultățile de această natură erau aplanate din paragraful cheltuielilor extraordinare ale budgetului Teatrului.

Acum însă, nerămînînd nici o resursă materială, nici un fond disponibil cu care să se poată alimenta atît aceste case cît și pentru darea unui ajutor desvoltării și încurajărilor artistice dramatice.

subserisul, unit cu opiniunea emisă de Comitetul Teatrului are onoarea a vă ruga Dle Ministru ca sumele ce administrațiunea Teatrului percepe din închirierea bufetelor și a vestiarului precum și taxa fiscalului, sume ce se varsă astăzi în casa tezaurului public fără nici o destinațiune specială, să binevoiți a face să se escludă dintre veniturile aceluși onor. Minister ce se vor presenta pe anul acesta Camerei legiuitoare prin proiectul său de budget și să rămîie în casa Teatrului,

spre a subveni la necesitățile ce-i impune situațiunea de față și menționatele articole, mai ales că aceste venituri, prin natura lor, sînt proprii ale Teatrului.

ss) Indescifrabil

★

18 Februarie 1877
Direcția Generală a Teatrelor
No. 17

Domnule Ministru

Mă grăbesc a vă supune la cunoștiință că unul din veteranii artiști care au ilustrat scena română în din cei întăi timpi ai învierii sale, mult regretatul C. Caragiali, aseară a încetat din viață. Familia sa, redusă la miseria cea mai extremă, vine și imploră ajutorul administrației teatrale spre a putea întîmpina cheltuielile înmormîntării.

Vă rog dar, Domnule Ministru, ca în vederea penuriei în care se află casa Teatrului spre a putea întîmpina unui asemenea ajutor care ar fi și o datorie de recunoștiință națională, să binevoiți a lua convenitele dispozițiuni spre a se realiza cu modul ce veți crede de cuvîntă.

Primiți Dle Ministru asigurarea prea distinselor mele considerații.

Director General
T. Sion

★

14/26 august 1878
N. 576

Domnule Director,

De oarece am aflat că Societatea Dramatică națională, a cărei stagiune de vară este să se-nceapă în curînd, are nevoie de un repertoriu propriu, vin cu cel mai adînc respect a vă ruga să binevoiți a primi și serviciile mele ca traducător.

Domnia Voastră știți cum traduc și cunoașteți că prețul cu care lucrez eu traducțiile în proză este destul de cumpătat, fiind, de acum un an, fixat de către Domnia Voastră chiar la 30 lei n. pe act.

Nădăjduiesc, prin urmare, Domnule Director, că serviciile mele, dacă în adevăr Societatea Dramatică ar avea nevoie de traducții nouă, nu vor fi refuzate, și vă rog respectuos să binevoiți a primi asigurarea înaltei mele considerații, cu care am onoarea a fi

Al Domniei Voastre
prea-plecat
I. Luca Carăgiale

(Apostilă)
Să se invite a veni la direcțiune miercuri
17/29 august.
ss) Indescifrabil

N. 845
6/18 noembrie 1878

Domnule Director

Vă rog cu respect a face să mi se plătească de către d. Casier al Onor. Direcții drepturile mele de autor asupra reprezentațiilor „Romei Invinse” dela început (21 mai 1878) și pină acum; scăzându-se cei 600 lei avansul ce am primit dela Onor. Direcția asupra acelor drepturi.

Binevoiți vă rog a primi cu prilejul acesta încredințarea deosebitei stime cu care am onoare a fi

Al Dvoastră
I. Luca Caragiale

Domniei Sale
Domnului Director General al Teatrelor.

N. 636

Domnule Director

Am onoarea a vă alătura pe lângă aceasta traducția piesei „Hatmanul” dramă în 5 acte și a vă ruga respectuos să binevoiți a-mi elibera suma de una sută și cincizeci de franci, câte 30 franci actul, potrivit învoielii ce am avut cu Onor. Direcție Generală.

Vă rog tot-odată, Domnule Director, a binevoi să primiți asigurarea înaltei stime și considerațiuni cu cari am onoare a fi

Al Dvoastră prea plecat
I. Luca Caragiale

Onor. D. Director General al Teatrelor din România.

REFERAT

(I se va da drepturi de autor 10% din încasări)

11/23 oct. 1878
N. 728

Domnule Director

Am onoare a vă aduce la cunoștință că am depus traducția melodramei „Junețe(a) lui Mirabeau” corijată de mine — actul I depus la D. Gatinéau, regisorul, iar cele trei acte din urmă la d. bibliotecar al Direcției, d. Ralet — și a vă ruga cu respect să binevoiți a face să mi se plătească această lucrare.

Totdeodată, vă rog a-mi spune dacă Onor. Direcție generală mai binevoiește a-mi încredința traducțiile Asociației Dramatice și pe viitor.

Binevoiți vă rog, a primi cu această ocazie asigurarea prea distinsei stime și considerațiuni ce vă dădoresc.

Al Dv.
I. Luca Caragiale

Onor. D.
Director General al Teatrelor din România

REFERAT

Se va plăti cu 45 fr. corectura traducțiunii lui Mirabeau.

ss) Indescifrabil

29 Decembrie 1882
Nr. 777

Domnule Director General,

În urma mai multor observațiuni ce am făcut D-lui Lugoșianu ellev al Theatrului Național pentru deseale absințe văzînd că nu este mijloc de îndreptare, și mai multe încă în seara de 26 Decembrie la reprezentarea piesei Olteanca n-a venit decît la al 2-lea act, cum și în seara de 28 la reprsintarea piesei Rotarul a lipsit cu totul fără ca măcar să fiu încunoștințat despre cauza acestei absințe; vă rog Domnule Director General ca în puterea Art. 53 din Regulament să fie amendat cu lei 30 pentru astă dată.

Dacă însă nici în urma acestui avertisment nu se va îndrepta atunci sînt de părere a se resilia contractul conform aceluiași articol.

Binevoiți vă rog Dle Director General a primi asigurarea distinsei mele considerațiuni.

Director de scenă
P. Vellescu

D-sale
D-lui Director G-ral al Theatrelor.

11/23 noembrie 1881
nr. 559

Domnule Director,
Gagistului P. Costescu dîndu-i-se de a juca rolul Florea Dorobanțul din piesa Pribegul, rol ce l-au jucat și în anul trecut, au refuzat

de a-l mai juca acest rol și acest refuz a fost pronunțat categoric în fața D-lui P. Stăncescu, membru Comitetului Theatral, în sala de repetiție. Și cum piesa Pribeagul este anunțată a se reprezenta marie seară 13 noiembrie am fost nevoit a-l încredința unuia din elevi.

Această purtare D-le Director în conformitate cu legea și regulamentul atrage după sine desființarea contractului și plata de daune interese.

Supun dar cazul aprecierii Dvs. rugându-vă a da exemplu și pentru ceilalți gagiști.

Primii Domnule Director asigurarea prea osebitei mele considerațiuni.

p. Director de Scenă
A. Gatinéau

Ds.

D-lui Director General al Theatrelor.

★

27/8 ianuarie 1884
nr. 66

Domnule Director,

Vin respectuos a supune la aprobarea Dvs. amenda de lei 15 conform Art. 25 din regulament asupra D-lui C. Dimitrescu și Dl. Ștefănescu — care după mai multe observațiuni făcute D-lor încă nu s-au corectat a fi esacți la datorie — sînt 2 zile de cînd nu vin și fără a prezenta acte justificative de lipsurile D-lor.

Repetițiunile suferă și deaceea cer să binevoii a aproba această amendă.

Primii vă rog, D-le Director, asigurarea osebitei considerațiuni și stimei ce vă conserv.

Director de scenă
St. Iulian

D-sale

D-lui Director General al Theatrelor din România.

★

15/27 septembrie 1882
nr. 470

Domnule Director

Cei mai mulți dintre elevii și elevele Teatrului Național, avînd prea multe amende pe luna Septembrie, vă rog cu tot respectul să binevoii a nu le mai libera niciun aconto asupra gajului D-lor căci la finele luni nu li se vor putea opri acele amende ne mai avînd de unde.

Totodată vă rog să nu liberați mandat de plata gajului pe această quinzenă D-lui Nottara, ca minimul pedepsei ce i se poate (da) deocamdată pentru părăsirea Capitalei fără permisiunea Direcțiunii.

Primii vă rog D-le Director asigurarea distinsei mele considerațiuni.

Gr. Manolescu
Director de scenă

D-lui

Director General al Theatrelor

★

25/7 noiembrie 1882
nr. 673

Domnule Director !

După cum știți astă seară trebuia să se reprezinte piesa Schintea care n-a putut avea loc din cauză că Dna Ar. Romanescu, societară a Teatrului Național, care are rol principal în piessă, a refuzat de a juca.

Spectacolul nu a suferit nici o întîrziere fiindcă am luat îndată dispozițiuni de a se înlocui cu comedia Cum sînt toate — Teatrul însă a suferit, căci o schimbare de spectacol îndispune publicul și-l descuragiază de a mai vizita Teatrul ne mai fiind sigur de a vedea jucîndu-se ceia ce e anunțat prin afișe.

Așa dar, conform Art. 21 din regulamentul nostru, supun cazul la aprecierea Dniei Voastre, din parte-mi cred că cu cît Dna Romanescu prin pozițiunea D-sale e pusă mai sus, prin incontestabilele sale merite artistice, cu atît și penalitatea ce i se va aplica, să fie mai mare.

Bine-voii Domnule Director a primi asigurarea distinsei mele considerațiuni.

Gr. Manolescu

D-sale

D-lui Director General al Theatrelor din România.

★

16 noiembrie 1881
nr. 566

Domnule Director

Dl. Rașcanu, (e) unul dintre personalul corului care lipsește de la datoriile sale stipulate prin contract, Astăzi chiar la repetiția generală a piesei Fata aerului a lipsit.

Supun cazul aprecierii Dvs. și vă rog a i se aplica pedeapsa cuvenită căci de se va mai tolera asemenea neglijențe serviciul va deveni imposibil. Binevoii vă rog Domnule Director a primi asigurarea prea osebitei mele considerații.

p. Director de Scenă
A. Gatinéau

Dsale

D-lui Director General al Theatrelor.

★

19 octombrie 1882
Nr. 556

Domnului Gr. Manolescu
Artist

Direcțiunea Generală a Theatrelor considerând activitatea și inteligența de care i-ați dat probe în conducerea direcțiunii de scenă a Teatrului Românesc ce vă încredințase provisoriu vă numește definitiv în acest post.

Direcțiunea Generală acordându-vă Domnul meu această distincțiune crede de datoria sa a vă reaminti și marea responsabilitate ce vă impune această delicată misiune.

Observând cu fidelitate legea Theatrelor și Regulamentele ce o completează, să dați cel dintâi exemplu de o supunere neclintită la această lege, neprofitând de prerogativele ei decât spre a stabili și a menține armonia cea mai complectă în marea familie a artiștilor Teatrului Național.

Căutînd să dați Roluri care să pue în evidență toate talentele simpatice publicului; fiind socoteală de susceptibilitățile atât de naturale ale Artiștilor Dramatici în distribuțiunea rolurilor a fiecărei piese primite de Comitetul Theatrelor; îngrijind punerea în scenă a fiecărei piese cu cea mai mare exactitate, fiind purure în mijlocul camarazilor Dv. cînd repetă;

veți răspunde pe deplin dorințelor Direcțiunii Generale care voește să probeze Artiștilor și publicului că în legea Theatrelor azi în vigoare sînt stabilite bazele prosperității Societății dramatice dar că realizarea acestui bine atîrnă de silințele cooperative ale tuturor Artiștilor.

Din parte-i, Domnul meu, Direcțiunea generală vă va da tot concursul său spre a vă înlesni dificultățile misiunii ce v-a încredințat, căutînd prin toate mijloacele depinzînde de dînsa să mărească resursele materiale ale Societății Dramatice dar mai eu seamă să înalțe prestigiul frumoasei Instituțiuni a Teatrului Național.

Director general
Cantacuzino

★

22 August 1890

Domnule Director

În urma invitației Dvoastră d-a primi Direcțiunea de scenă dimpreună cu Dnu Gr. Manolescu, luînd cunoștință, din isvor

sigur, că D-sa refuză, în mod categoric, astă funcțiune...; mă simt dator a vă face cunoscut, mai din vreme și într-un chip lămurit, că nici eu nu pot primi astă sarcină pe motivele că munca ce s-ar pune în îndeplinirea astei funcțiuni de Director de scenă, trebuie neapărat împărțită și cu o altă persoană, a cărei pricepere și experiență unită cu a celeilalte să dea roade satisfăcătoare într-un meșteșug, unde unul singur cu greu s-ar lupta împotriva nenumăratelor cerințe, unde calculul și prevederea stau strîns legate cu dibăcia conducerii în știința scenei, cît și în domolirea unor neînțelegeri ce adeveseori se ivesc în teatru; că d-sa de o parte, eu de alta, cu mica noastră autoritate și cu sinceritatea unui spirit conciliator, am avea șansa poate, la ocazii și în momente dificile, să înfărcăm nemulțumirile sau chiar pornirile hostile ale acelor persoane ce ne sînt mai deaproape, scutînd astfel pe Direcțiunea Generală de neplăcuta îndatorire de a lămurieste frămîntări, cu toată asprimea legii; că, înșfîșit, cu nici un chip nu mi-aș apropia, eu singur, o sarcină nu atât de dificilă pentru mine, pe cîte de temătoare față cu neimblinzita cabală, ce deseori, și la noi și aiurea, izbucnește din diversitatea de idei și de vederi; că răspunderea, munca, succesele și gloria, dacă într-adevăr vor fi, nu pot să le privesc cu un ochi egoist; că mă feresc din toate puterile mele, a fi socotit ca superior într-un meșteșug pe care l-am împărțit bucuroș anul trecut; că învinuirea ce mi s-ar face că eu ocoleșc situațiunile dificile prin care Direcțiunea de scenă ar trece, ar fi lipsite de temei, deoarece eu sînt gata să dau oricînd deslușiri nepărtinitoare, de modul cum s-a procedat în trecut, cînd vreun neajuns, fie dinăuntru, fie dinafară, a izbit drepturile și interesele Direcției de scenă și socotesc că ar fi nedrept să mi se ceară a lua o parte egală de răspundere, fie cît de ușoară, în vreo afacere unde puterea de Director de scenă nu și-ar avea de loc rostul azi. Pe aceste motive Dle Director vă rog să-mi ridicați împărțita sarcină de Director de scenă, în vîrtejul căreia eu singur nu mă avînt, asigurîndu-vă că serviciile mele oricînd le veți avea în condițiunile mai sus lămurite.

Primiți vă rog, Domnule Director, asigurarea stimei și considerațiunii ce vă port.

Constantin Nottara